

Світлана Безнідра

Наукові керівники:

к. п. н., доц. Дячук П.В.,

к.біол.н., доц. Перфільєва Л.П.

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ, ЯК ШЛЯХ АСИМІЛЯЦІЇ ДІТЕЙ У ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

У системі екологічного виховання важливе місце займає природознавство.

Повідомлення школярам знань про живу природу йде за трьома взаємообумовленими напрямками: взаємозв'язок рослин і тварин із середовищем перебування, особливості їхнього розвитку, різноманіття видів живих істот. При цьому головне - навчити дитину розуміти зв'язок між живим організмом і середовищем перебування [1].

На сьогоднішній день вивчення природознавства у початкових класах не обмежується формуванням у дітей уявлень про природу та її компоненти. Зміст цього предмета складає система взаємопов'язаних понять, засвоєння учнями кожного з яких потребує спеціальної методичної підготовки вчителя. Особлива увага приділяється вихованню в учнів відповідальності за збереження навколишнього середовища як важливого фактора існування людини. Метою й планованим результатом екологічної освіти є сформованість екологічної свідомості [2].

У даній роботі подаються деякі принципи специфічні для екологічної освіти та виховання.

Перший принцип єдиного цілого, тобто зміст всіх завдань повинен бути об'єднаний однією ідеєю (природознавчою закономірністю).

Єдність пізнання, переживання, дії. Цей принцип відбиває глибокий взаємозв'язок інтелекту, почуттів діяльності в процесі становлення й розвитку відповідального відношення особистості до навколишнього середовища. Формування екологічної культури в умовах цілеспрямованого педагогічного процесу припускає органічну єдність засвоєння наукових знань про взаємодію людини, суспільства й природного середовища з почуттєвим сприйняттям його результатів. Погляди й переконання людини, у тому числі й у відносинах з навколишнім середовищем, так чи інакше, завжди опосередковані особистою практикою. Формуючись на основі досвіду, з молоді визначають духовний світ особистості, її почуття, мотиви поведінки.

Другим принципом є принцип ускладнення пізнавальних завдань: ускладнення навчального матеріалу; підвищення ступеня його узагальнення; збільшення обсягу знань, якими повинен опанувати учень.

Він припускає формування у свідомості майбутнього покоління нової тенденції у суспільній діяльності людей - повсякденної турботи кожного про збереження середовища не тільки для нашого життя, але й для майбутніх поколінь. Принцип прогностичності орієнтує учнів на ознайомлення з варіантами перспективного стану навколишнього середовища, у якому вони будуть жити, з поглядами людей, які своєю діяльністю перетворюють це середовище. Щоб підсилити доказовість реальності прогнозів тих або інших змін у навколишньому природному середовищі, необхідно не тільки знайомити учнів теоретично з кінцевими висновками науки, але й втягувати в доступні для школярів способи наукового дослідження.

Важливо підвести учнів до висновку про те, що виникнення багатьох екологічних проблем залежить практично від поведінки і вчинків кожної людини в тому місці, де вона живе й працює. Знання цих проблем виступає свого роду мотивацією до дотримання екологічно доцільних обмежень в особистому поводженні. Всі це сприяє розвитку потреби в екологічно вірній поведінці в повсякденному житті.

Міждисциплінарний підхід - один з основних принципів екологічної освіти. Об'єктивною передумовою міждисциплінарного підходу є інтеграція наукового знання. Посилення взаємозв'язку суспільних, природних і технічних наук являє собою одну з магістральних тенденцій розвитку сучасного наукового пізнання. Формування відповідального відношення до природи, в основі якого лежить розуміння її універсальної цінності, не може відбуватися в рамках тільки окремого навчального предмета. Екологічна освіта повинна сприяти подоланню роз'єднаності навчальних предметів за рахунок інтегрованого характеру свого змісту. Міждисциплінарність стосовно до екологічної освіти вживається в широкому змісті. Вона поширюється на процес не тільки навчання, але й виховання. Все це сприяє вицлюванню головного змісту екологічної освіти, його розподілу в окремих природознавчих навчальних предметах.

Принцип спілкування школярів з навколишнім середовищем пов'язаний з розвитком чуттєво-емоційної сфери особистості і вимагає вправ у практичних діях. Ці дії можуть правильно реалізовуватися лише при педагогічно організованих ситуаціях взаємодії школярів як із природним середовищем, так і з оточуючими людьми. Таке спілкування здійснюється в ході пізнавального, ігрового, організаційно-практичного, трудового й іншого видів діяльності.

Список використаних джерел:

1. Бібік Н. М., Вашуленко М. С., Мартиненко В. О. та інші; Формування предметних компетентностей в учнів початкової школи: монографія: - К.: Педагогічна думка, 2014. – 346 с.

2. Марущак А., Васютіна Т. Підготовка майбутніх учителів до реалізації змісту освітніх галузей державного стандарту початкової загальної освіти //Розвиток педагогічної освіти: реалії та перспективи: Збірник наукових статей / за ред. проф. І.М. Шапошнікової. – К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2015.

Вікторія Берчак

викладач кафедри хімії, екології та методики їх навчання

ДОСЛІДЖЕННЯ СЕЛИТЕБНИХ ДОЛИННО-РІЧКОВИХ ЛАНДШАФТІВ У ПРАЦЯХ УКРАЇНСЬКИХ ТА ЗАРУБІЖНИХ ВЧЕНИХ

Дослідженню селитебних ландшафтів приділяється достатньо уваги. Сьогодні, поселення вивчаються не лише з позиції історії, розвитку господарства, архітектури, культури, релігії та звичаїв, а й із ландшафтознавчого погляду. Підтвердженням цього є праці географів та ландшафтознавців. Ретроспективний аналіз заселення, господарського освоєння та антропогенної трансформації ландшафтів фізико-географічних районів Поділля здійснили Л. І. Воропай та М. О. Куниця [3]. Уваги заслуговують публікації Г. І. Денисика [4; 5; 6; 7; 8], у яких вчений дає визначення селитебних ландшафтів, обґрунтовує їх структуру, типологію, критерії виокремлення, розглядає проблеми трансформації ландшафтів під дією селитебного процесу та обґрунтовує можливості їх реконструкції [6; 8]. Заслугує на увагу розділ колективної монографії «Середнє Побужжя», де Ю. В. Яцентюк детально описує типи селитебних ландшафтів, які сформувалися у межах згаданої території [12]. Низка дослідників вивчає відокремлено сільські, містечкові та міські ландшафтні комплекси, обґрунтовують умови їх формування та функціонування [1; 2; 4; 9; 10].

Серед закордонних публікацій, варто звернути увагу на дисертаційне дослідження О. М. Шевцової «Долинные ноохоры: опыт социо-ландшафтного исследования», у якому, серед іншого, описується долинний чинник формування селитебних ландшафтів [11].

У дослідженнях закордонних науковців активно обговорюється проблема оптимізації селитебного простору за умов стрімкої урбанізації. Найчастіше зустрічаються публікації, в яких вчені пропонують пропозиції практичного характеру та описують власний досвід щодо організації ландшафтів населених пунктів. Дослідження ландшафтів європейських міст показали, що вони вразливі для екстремальних водних режимів річок (повеней і паводків). Водна інфраструктура європейських мегаполісів не